

СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЧАСОПРОСТОРОВИХ ОБРАЗІВ У СУЧАСНІЙ ПОЕЗІЇ ПРО ВІЙНУ

*Л. О. Петренко, кандидат філологічних наук,
коректор ТОВ «СТЕМ ОСВІТА» (м. Харків, Україна)*

e-mail: liudmylapetrenko93@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5764-3264>

У статті запропоновано аналіз особливостей словесного вираження часопросторових образів у сучасній поезії про війну.

Мета дослідження – з'ясувати специфіку вербалізації часопросторових образів, їхнє лексичне наповнення, зміни семантики в складі різних мовних засобів; розкрити зміст образів часу та простору в мілітарній поезії сьогодення. Матеріалом дослідження слугували написані після 24 лютого 2022 року поетичні твори сучасних авторів, узяті з вільних джерел. Для реалізації поставлених завдань застосовано такі методи: структурно-семантичного аналізу, контекстного аналізу, інтерпретаційний та описовий методи.

Визначено образне втілення простору війни: роль топонімів, номінацій локусів, їхнього мовного наповнення. Виявлено лексеми, які домінують у зображенні війни. Окреслено стилістичні функції, структурні та семантичні властивості мовних засобів, що конструюють мілітарний час і простір. Зокрема, з'ясовано роль епітетів як актуалізаторів емоційних оцінок, конкретно-чуттєвих асоціацій.

Сучасна війна розгортається в часі та просторі, що мають певні особливості. Важливу роль в утіленні простору відіграють оніми, серед яких назви міст, сіл і селищ, часто з присвійними займенниками (мій, наш) та традиційними епітетами (золотоверхий Київ, сива Буча). Простір деталізують назви локусів, що слугують укриттям, номінаціями озброєння (танки, ракети, гради), дитячих речей (ляльки, цукерки, черевички). Образ дому пов'язаний із втратою, спорожінням. Характерним є приховування свого місцезнаходження або його невизначеність.

У темпоральному плані образ сучасної війни часто репрезентований лексемою весна, що має позитивну семантику як надія на життя та відродження. Ніч асоційована зі спокоєм, а ранок постає періодом усвідомлення й переживань. Війна має часові характеристики плинності, розширення та розтягування. Номінації часу та простору зафіксовані в сучасних лозунгах.

***Ключові слова:** часопростір, семантика, поезія про війну, мілітарна лексика, епітет, метафора.*

Актуальність. Усе, що відбувається у світі, має свій простір і час. Під пильним поглядом митців та дослідників перебуває сучасна війна, що спричинила до різних наслідків у суспільстві й має безпосередній вплив на літературу, насамперед на поезію. Часопростір цієї війни відображений у поезії багатьох сучасних авторів, зокрема В. Арєнєва, К. Бабкіної, О. Горголь-Ігнатєвої, О. Ірванця, О. Каданова, Г. Крук, М. Савки, І. Фотуйми, І. Шувалової, Г. Яновської і на сьогодні становить інтерес для дослідників. Вербалізація часопросторових образів у поезії про війну має свою специфіку, зумовлену самим об'єктом зображення, виявленні якої й визначає актуальність запропонованої розвідки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню теми війни присвячено роботи С. Бибик [1], В. Матвієнко [2], Б. Пастуха [3], Я. Поліщука [4], О. Пухонської [5], В. Слапчука [6], М. Стецик [7], В. Шарагіної [8] та ін. Я. Поліщук аналізує реакцію художньої літератури на актуальні події суспільного життя, зокрема на війну, починаючи з 2014 року. На думку науковця, бум воєнної літератури свідчить про мобільність сучасної культури слова, її прагнення й можливість адекватно відповідати на виклики сьогодення. Я. Поліщук акцентує на появі вміння писати про війну, що зачіпає як новітню, так і більш давню проблематику культури, осмислення якої сприятиме кардинальній зміні культурної матриці українців [4, с. 4]. М. Стецик досліджує лексичні засоби мілітарної поезії на

прикладі творчого доробку Б. Гуменюка. За спостереженнями дослідниці, у цих віршах значною мірою представлена спеціальна лексика та елементи розмовного мовлення, «немає високоестетичних мальовничих образів і метафор», хоч іноді вклинюються образно-поетичні згустки [7, с. 347]. У контексті часово-просторової єдності В. Матвієнко аналізує модус смерті у творчості Б. Гуменюка. Серед особливостей часу в поезії дослідниця називає лінійний часовий потік, у якому відображені «форми минулої пам'яті, категорія вічності та специфіка оприявлення національної пам'яті в житті після війни» [2, с. 42].

Мета дослідження – з'ясувати специфіку вербалізації часопросторових образів у поезії про війну, їхнє лексичне наповнення, зміни семантики в складі різних мовних засобів; розкрити зміст образів часу та простору в мілітарній поезії сьогодення.

Матеріали й методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували написані після 24 лютого 2022 року поетичні твори сучасних авторів, узяті з вільних джерел. Виконанню поставлених у роботі завдань підпорядковане застосування різних методів дослідження: метод *структурно-семантичного аналізу* забезпечував установаження значення досліджуваних одиниць поетичної мови; *інтерпретаційний* метод використано для розкриття змісту образів часу і простору; метод *контекстного аналізу* – для з'ясування функцій та синтагматичних зв'язків досліджуваних одиниць, виявлення особливостей взаємодії сталого та змінного, значення і смислу; *описовий метод* застосовано під час викладу авторських спостережень.

Результати дослідження та їх обговорення. Чи не найбільш резонансною подією сучасності стала війна в Україні, розв'язана Росією. Поезія як вид мистецтва дуже швидко й емоційно реагує на такі явища, інтернет-джерела дають змогу оперативно поширювати її серед читачів.

Аналіз просторових образів поезії про російсько-українську війну засвідчує активне використання назв населених пунктів. Поряд з онімом *Україна*, який традиційно означають присвійні займенники, активно функціонують топоніми, що називають міста, що найбільш постраждали внаслідок бойових дій: «*Палає Херсон, Запоріжжя горить, / Маріуполь і Харків в руїнах. / Та з Києва голос: "Тримаймо стрій! / Моя Україно!"*» (Федорова). Значення руйнування створено дієсловами із семою 'горіння'. Як головне місто держави часто фігурує образ Києва: «*Світе-світе, гарно ж ти нас кинув! / Та у пеклі цих страждань-терпінь / Все ж стоїть золотoverхий Київ, / Буча, і Гостомель, і Ірпінь*» (Ірванець). У наведеному контексті винятковість цього міста передана епітетом *золотoverхий*. Географія населених пунктів досить широка, оскільки деякі автори намагаються показати, що страждали не лише великі міста, назви яких активно фіксували в ЗМІ, а й порівняно невеликі, а також селища й села: «*Підніме очі закривавлений Ірпінь, / Йому плече підставить сива Буча. / А Бородянка і Гостомель-побратим / Порушать тишу стогоном болючим. / Демидів враз прокинеться від сну <... > / Піднімуть хвилю в морі стоголоссям. / І Димер, Катюжанка, і Синяк <... >*» (Горголь-Ігнат'єва). У фрагменті використано епітети, що мають зв'язок із чуттєвою сферою, відображають фізичні страждання: *закривавлений, болючий*, та колоратив *сива*. Проте в контекстах простежуємо й художні означення із позитивною семантикою як ствердження віри в майбутнє: «*Хай тобі сняться квітучі міста, / Київ каштановий, Харків бузковий, / І Маріуполя сакура та / Місто Херсон у тюльпанах казкових. / Спи, моя ластівко, скоро весна, / Майже весна. І вона неминуха. / Хай тобі сниться рипуча сосна / З міста пахучо-соснового Буча*» (Савка). У наведеному фрагменті номінації міст так чи інакше пов'язані з лексемами флористичної семантики. Це переважно рослини, з якими асоціюються згадані міста.

Митці використовують топоніми, які в мілітарних контекстах функціонують уже тривалий період: «*...це, бачиш, Крим. це – Донецьк. і вони недотОркані, / наші, невідбирабельні. правда, мамо?*» (Міхаліцина). Образи адміністративних одиниць

увираженні епітетами, серед яких трапляються okazіоналізми (наприклад *невідбирабельні*). Характерною ознакою цього контексту є зв'язок із дитячим сприйняттям.

Для узагальнення образу фігурують номінації *місто*, *передмістя* без указівки на конкретний населений пункт: «— *мамо, візьми трубку, другу годину просить жінка у підвалі багатоповхівки, / вперто і глухо, не припиняючи вірити в чудо, / але мама її поза зоною досяжності, у тому **передмісті**, / де панельки склалися, як дешевий конструктор*» (Крук). Простір воєнного міста деталізовано лексемами на позначення локацій, у яких переховувалися люди: *підвал багатоповхівки, панелька*. Просторовий розрив проілюстрований як відсутність можливості комунікації (*поза зоною досяжності*). Людський простір у цьому контексті постає крихким, що демонструє порівняння з іграшкою. Якщо в попередньому контексті простір традиційно постає вмістилищем, то в наступному фіксуємо персоніфікацію: «*Хтось порав квітники в тривогу, і мовчки розбирав завал, / і **місту**, взятому в облогу, ретельно рани промивав. / А їм, беззбройним, протидіє ця маса темна і грузька — / безглуздий вершиник ентропії й приречені його війська*» (Яновська). У фрагменті також зафіксовано специфічну ситуативну номінацію часу *в тривогу* (повітряну). Антитетичними постають образи сторін протистояння: працівники комунальних служб (як і кожен, хто безстрашно робить свій внесок у завтрашній день) і руйнівна сила окупантів.

Серед просторових лексем із високим ступенем узагальненості в поезії про війну сьогодення виразне місце посідає *світ*. Образ сучасного світу постає нечітким і невизначеним. Він тимчасово *непридатний* для існування: «*в найближчому нічному клубі сплять діти, плачуть діти, народжуються діти / у **світ**, тимчасово непридатний для цього / у дворі на дитячому майданчику варять протитанкові їжаки / і розливають смертельні «напої» — сімейним підрядом*» (Крук). Повтор лексеми *діти* та нагромадження дієслів, що називають реалії щоденного воєнного життя, створюють градацію. Локуси світу змінили своє призначення до парадоксальності, зокрема й за віковою категорією: діти перебувають у місцях для дорослих, а в місцях для дітей дорослі створюють зброю та захисні споруди. Війна є простором, у якому для людини мало шансів на життя: «*звідси не вийти бо **світ намальований кров'ю та плоттю тіней** війна закінчиться колись і куди ти потім*» (Брагіна). «Світ у часі» різниться залежно від періоду доби й стану людини: «*мені легше коли ти спиш < ... > / адже вві сні / ти і так надто близько / до того, іншого світу / де вже ніхто не стріляє*» (Шувалова). Стале сполучення *той світ* у контексті набуває позитивної семантики й позначає тимчасове заспокоєння, бо смерть у цьому світі. За спостереженнями В. Матвієнко, «сон є допоміжною категорією у тлумаченні модусу смерті, оскільки саме у сні не існує межі між життям та смертю» [2, с. 42].

Одним із ключових образів у поезії про війну традиційно є дім, а точніше – утрачений дім: «*Вітер сліпий жебракує поміж містами. / Мох проростає дахами, / тоншають стіни. / Те, що здавалось непевним, / стало постійним. / Те, що здавалось далеким, — / стало свідомим. / Хочу **додому**, чуєш!!!! / Я хочу **додому**...*» (Терен); «*а дорога наша розквітає мінами / ковила й туман прикривають вирви / вертаємось гіркими, не говіркими, винними / нам би мати **дім** і трохи миру*» (Якимчук). «Спорожніння» простору в обох контекстах утілене образами з рослинною семантикою *мох проростає, ковила прикриває* та тими, що позначають атмосферні явища: *вітер жебракує, туман прикриває*.

У поодиноких контекстах війна ототожнюється з домом, тому лексема *дім* демонструє накладання несумісних, полярних оцінок: «*вісім років казати: в мене вдома війна / щоб нарешті прийняти: мій **дім** — **це війна** / її потяг повільний зі сходу на захід країни / у якому смерть життя перевозить*» (Ківа). Цей приклад демонструє градацію думки: від прийняття до ототожнення, унаслідок чого виникає накладання часу (*війна*) та простору (*дім*). У складі метафори лексема *дім* із просторовою семантикою набуває й процесуального значення.

Утіленню простору війни підпорядковано образ саду: «*У країні небесній, далекій / Де, на жаль, не літають лелеки, / Де немає ні сліз, ані болю, / Дивний **сад** розквітає*

весною... / На деревах, між тих білих квітів, / Черевички новенькі для діток, / Різнобарвні, яскраві, красиві, / Та не взули їх і не носили...» (Строкач). Сад ототожнюється з Едемом, проте наповнений такими предметами, як черевички для діток, що в контексті набуває символічного значення через стосунок до воєнних подій, у яких чимало жертв саме серед дітей. Ці черевички жодного разу не взували, тобто вони чисті (непорочні), як діти, що потрапляють у Рай.

Деталізують мілітарний простір назви споруд та їхніх частин (*підвал, укриття*): «Хіба можна таке пробачити? / У **підвалі** живі та мертві... / От би хлібчика хоч окрайчика, / І водички, та ще цукерку...» (Строкач); «Війна! Порожні **вулиці**, сирени, **укриття**, / Вдягає ляльку поспіхом розгублене дитя. / Вломилась «визволителі» злодюгами у дім» (Карпенко). У зображенні простору в поезії про сучасну війну активно використано атрибути дитинства, що відрізняє її від віршів про війну попередніх років. Це пов'язано з масштабністю бойових дій та нелюдським обличчям російської армії. Як засвідчують реалії, часто схованками слугують церкви й монастирі: «Нас зберігають в **підвалі монастиря**, / де лампочки, ніби кухлики світла, горять / і проступають на стелі, на диво блукальцю» (Яновська). Нагромадження номінацій різних споруд використано в наступному контексті для відображення бездушної поведінки загарбників: «Знаєш, солдате, що знищити нас прийшов < ... > / Знаєш, мені нецікаво, хто і чого тебе вчив, / що за музику слухав ти, як наосліп бив / в **школу**, в **лікарню**, в **будинок** а чи в **вокзал**. / Не прокляну тебе краще, чем ты себя проклял» (Яновська). Авторка використовує в контексті фразу мовою, зрозумілою для адресата.

Певна річ, у предметному наповненні воєнного простору одне з чільних місць належить номінаціям зброї. Усі вони мають негативну семантику, що реалізована різними стилістичними засобами: «Моя Україна – вже сяйво пожеж, / Що сіють **ракети** і **гради**. / І **танків** колони повзуть **по полях**, / Мов з нір повилазили гади» (Федорова). У цьому контексті негативну семантику посилюють дієслова зі значенням руху (*повзуть, повилазили*) та порівняння. Словесні образи зброї наявні в описах горизонтального простору, як у попередньому фрагменті, та вертикального, наприклад: «Краще в мене спитай, скільки бачив від Господа див, / Ніж про обстріли “**Градів**”, розруху й підірвані **танки**... / Я за ціле життя стільки заходів не проводив, / Скільки тут я зустрів дивовижних рожевих світанків. / Як багато зірок на Донбасі! Та чорт забирай, / Більше я не люблю роздивлятися **небо** прошите. / Якщо бачу я зірку, злітаючу за небокрай, / Тільки й хочу, що впасти та вуха руками закрити» (Розумов). Негативного оцінного значення набуває образ астрального простору – зірка, причому на початку контексту він функціонує з позитивним забарвленням («Як багато зірок на Донбасі!»), але далі зірка, що падає, пов'язана вже не із загадуванням бажань, а з ризиком.

Серед особливостей сучасної поезії про війну можна назвати приховування простору та його невизначеність: «Будь ласка, тримай **нашу гавань** в секреті», – говорить лимон, / говорить з картинки лимон на великому кухлі / в **великому домі**, в великому квітні **на кухні**... / із міркувань безпеки **не вказуємо район**» (Яновська); «На гілляці сухого дерева спалахує омега. / Дитино, нас там чекають. Не знаю, хто, але хтось. / Ліжечко нам готують, щоб м'яко спати могло. / Дитино, **там** і поплачемо. Але **не тут. Не тут**» (Савка). Обидва фрагменти репрезентують явище переселення – вимушеної зміни звичного простору. У першому уривку спостерігаємо те, що простір досить деталізований, але не названий. У другому – ліричні суб'єкти навіть не уявляють, де буде їхній простір, що виражено прислівниками зі значенням місця *там, не тут*.

Як і в поезії про війну в Україні попередніх років, у мілітарній поезії сьогодення актуалізовано прецедентні вислови з лексемами на позначення часу і простору. Слід зауважити, що в їхньому походженні є певна відмінність. Якщо попередні були переважно успадковані [«Палають маки, / ранами горять. / “**НИКОЛИ ЗНОВ!**” / А “знову” – це триває... / Десь там АТО і постріли гримлять... / А ми живем. / Ми, Боже, / ПАМ'ЯТАЄМ»... (Бондар)], то нинішня війна створила нові, у яких часто функціонують

власні назви: «**Всім доброго вечора! Ми з України!** / Ні слава, ні воля не вмерли ще, ні! / Ми – Суми і Харків, і острів Зміїний, / Ми – Київ, Чернігів, Херсон і Ірпінь!» (Міхалевський). Позитивного оцінного значення як синонім добробуту й успіху набуває онім Україна: «**Чорний пакет персональних санкцій / Кожному москалю / Наша домівка – їх домовина / Ми знаємо, все буде – Україна**» (Полунін). Антитеза виникає завдяки залученню присвійних займенників *наш* та *їхній*, що підтверджує тезу «чуже може виявитися смертельним».

Образ сучасної війни втілений також у часовому вимірі. Серед темпоральних лексем широко представлені номінації добового часу з різною конотацією. Часто це негативно забарвлені лексеми на позначення ранку: «**Не встигну відкрити очі, читаю одразу, / які ж це зараз міста під обстрілом / і хто з моїх друзів сьогодні ще там**» (Вікирчак), тобто час сну більше асоціюється зі спокоєм [пор. *мені легше коли ти спиш* (Шувалова)], а ранок – з усвідомленням світу й занепокоєнням. Негативного оцінного значення лексема *ранок* традиційно набуває внаслідок поєднання з дієсловом із колірною семантикою, що реалізує відповідну символіку: «**Ранок сіріє, ніби дев'ятиповерховий панельний будинок – / вперся у стіну і стій – остання зупинка**» (Лаюк). Настання ранку асоціюється з тривогою, яка передана, зокрема, звуковими образами: «**У двадцять першим столітті, в Європі, / дружба між нами починається вдосвіта, / тоді коли й сирени повітряних тривог**» (Вікирчак). Конкретні часові проміжки ранку пов'язані із заборонами: «**В'їзд до шостої заборонено – комендантська година**» (Лаюк). Зауважмо, що однією з характерних ознак сучасної війни є можливість руху в просторі в чітко визначений час.

Традиційна семантика ночі, пов'язана з таємничістю, теж представлена в поезії про війну: «**Мій бог формує всю ніч батальйони, / Прицільно стріляє, веде бої. / Мій бог толерує мої прокльони / І протирає скельця свої**» (Савка). Ніч дає змогу щось приховати, але якщо для мирних жителів це час своєрідного абстрагування, забуття, то для воїнів – можливість зайняти нові позиції. Простір також іноді розкривається через час: «**Моя Україна – подолана ніч. / На попелі виросте колос**» (Федорова). Негативна оцінка темпорального образу *ніч* нівельована епітетом *подолана*.

Війні притаманні деякі властивості часу, зокрема плинність: «**війну не зупинити, / як яскраву артеріальну кров із відкритої рани – / вона тече, доки не вб'є, / заходить у наші міста озброєними людьми, / розсипається ворожими дрґ у внутрішніх дворах**» (Крук). Ототожнення її з рідиною за ознакою плинності розкриває порівняння з кров'ю, що увиразнює зв'язок війни з болем, ризиком для життя та загибеллю. Ще одна властивість часу – здатність розтягуватися – репрезентована в контексті: «**До міста летять хмари із сарани. / Місто стоятиме. / Хай щонайдовше **тягнеться мить**. / Місто спатиме. / Хай натомлене місто спить. / Ранок завжди приходиться, / Як повернення із небуття. / Смерті немає. / Лише є антонім життя**» (Кулініч). Семантика розтягування пов'язана з бажанням довше побути в спокої, що засвідчує позитивну конотацію лексеми *мить*. Проте іноді означення актуалізують семантику невизначеності, недостатності, що гнітить ліричного суб'єкта: «**Пів оберту, пів подиху, пів крику... / Ця половинність ріже без ножа; / Там, кажуть, **стерта мить** і витерпла межа, / Там в сіті ловлять тишу без'язику**» (Фотуйма). Досить виразним у поезії про сучасну війну є розшарування часу, тобто його поділ на «до» і «після», наприклад: «**Всі ми – частинка обряду, щоб небу не впасти. / Стій між **пластами часу**, нічого не говори. / Вище всіляких ракет і тривоги згори – / сонячно, зоряно й порівну світла і тіні**» (Яновська).

Оскільки активність бойових дій припала значною мірою на весну, однойменна лексема є частотною в поезії про війну сьогодення, наприклад: «**На шостий день прийшла весна, / Проте зима не відпускає / На серці – біль, на серці – жах, / Війна – не домисли, триває...**» (Мунтян); «**Але ця весна – вона ж все одно своє забере. / І ще ця весна – вона також своє віддасть все одно: / пролетиться сяйвом цілющим вихорів золотих / у кожній зболені груди, у кожне серце тісне. / І буде певне майбутнє, і буде небо ясне**» (Бабкіна). У першому контексті позитивна конотація лексеми менш виразна через зв'язок із зимою,

проте в другому вона більш чітка – це віра у відродження. Іноді трапляються назви релігійних свят, які припадають на цю пору року: «З міста, що ракетами розтрито, / До усього світу прокричу: / Цього року у Неділю Прощену / Я, здається, не усіх прощу!» (Ірванець). У наведеному фрагменті сакральну дату актуалізовано й водночас переосмислено.

Висновки й перспективи. Мілітарна поезія минулих років є більш різноплановою з погляду того, що її творцями є і учасники бойових дій (наприклад, Б. Гуменюк), і митці, яких схвилювала ця тема. Нині ж це часто люди, які хоч і не воюють, але безпосередньо страждають у вирі подій.

Війна розвивається в часі та просторі. Показовим для втілення простору є активне використання назв населених пунктів поряд з онімом *Україна*. Важливу роль відіграють назви міст (*Київ, Маріуполь, Харків, Ірпінь* та ін.), сіл та селищ (*Димер, Катюжанка, Синяк*), що часто поєднані з присвійними займенниками (*мій, наш*) та традиційними епітетами. Семантику горя реалізують переважно художні означення, що передають фізичні страждання. Проте спостерігаємо епітети з позитивною семантикою, що пов'язані з вірою в майбутнє. Простір деталізують назви локусів, що слугують укриттям, номінації озброєння, дитячих речей (*ляльки, цукерки, черевички*). Образ дому пов'язаний із втратою, спорожнінням. Характерне також приховування простору та його невизначеність.

У часовому вимірі сучасна війна розгортається переважно навесні. Лексема *весна* має позитивну семантику як надія на життя попри все. Ніч асоційована зі спокоєм, а ранок контрастує як період усвідомлення й неспокою. Війна має часові характеристики плинності, розшарування й розтягування.

Дослідження поезії про війну сьогодення є важливими, оскільки в них простежено особливості мовомислення сучасних авторів, зокрема їхнє сприйняття відображуваного часопростору. Порушена проблема потенційно окреслює різновекторні аспекти вивчення.

Список використаної літератури

1. Бибик С. «Літописці не шкодуватимуть для нас епітетів з відтінком червоного» (епітетика «Віршів з війни» Бориса Гуменюка). *Культура слова*. 2020. Вип. 92. С. 22–35.
2. Матвієнко В. Екзистенційний модус смерті у збірці «Блокпост» Бориса Гуменюка. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія*. 2019. Вип. 83. С. 42–46.
3. Пастух Б. Метафізика страждання у «Віршах з війни» Бориса Гуменюка. *Дивослово*. 2016. № 9. С. 55–58.
4. Поліщук Я. *Ars Masacrae*, або про те, чи є поезія на війні. *Слово і Час*. 2016. № 7. С. 3–11.
5. Пухонська О. «Війна після війни», або Волинь у літературній версії пам'яті (за романами А. Кокотюхи «Червоний» та «Чорний ліс»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2017. Вип. 65. С. 71–74.
6. Слалчук В. Війна як дискурс. URL : <http://litakcent.com/2015/02/17/vijna-jak-dyskurs>.
7. Стецьк М. Поезія війни в лінгвостилістичному вимірі. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич, 2017. С. 342–352. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2017_2017_33.
8. Шарагіна О. Художнє моделювання війни в екзистенційному коді «Тихої лірики». *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна у Світових війнах та локальних конфліктах ХХ – на початку ХХІ ст.»*. Харків, 2019. С. 102–105.

Список використаних джерел

1. Вірші про сучасну війну в Україні – до Дня поезії 2022. URL : <https://www.6262.com.ua/news/3354697/virsi-pro-sucasnu-vijnu-v-ukraini-do-dna-poezii-2022>.
2. Читомо. Мій бог формує всю ніч батальйони: нова поезія про війну. URL : <https://chytomo.com/mij-boh-formuie-vsiu-nich-bataljony-nova-poeziia-pro-vijnu>.
3. Читомо. Тримати своїх в обіймах думок: 16 нових віршів про війну. URL : <https://chytomo.com/trymaty-svoikh-v-obijmakh-dumok-16-novykh-virshiv-pro-vijnu>.
4. Читомо. Стерти захисний шар страху: 15 нових віршів про війну. URL : <https://chytomo.com/sterty-zakhysnyj-shar-strakhu-15-novykh-virshiv-pro-vijnu>.
5. Читомо. Тим, кому соромно вранці лишатись живими, – неба оця половина: 15 нових віршів про війну. URL : <https://chytomo.com/tym-komu-soromno-vrantsi-lyshatys-zhyvymy-neba-otsia-polovyna-15-novykh-virshiv-pro-vijnu>.

References

1. Bybyk, S. (2020). «Litopystsi ne shkoduvatymut dlia nas epitetiv z vidtinkom chervonoho» (epitetyka «Virshiv z viiny» Borysa Humeniuka) [«Chroniclers will not spare us epithets with a hint of red» (epithet «Poems from the war» by Boris Humeniuk)]. In : Kultura slova [The culture of the word]. 92, 22–35 (in Ukr.).
2. Matviienko, V. (2019). Ekzystentsiinyi modus smerti u zbirtsi «Blokpost» Borysa Humeniuka. [Existential mode of death in the collection «Blockpost» by Borys Humenyuk]. In : Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii : Filolohiia. [Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Philology]. 83, 42–46 (in Ukr.).
3. Pastukh, B. (2016). Metafizyka strazhannia u «Virshakh z viiny» Borysa Humeniuka. [Metaphysics of Suffering in Borys Humeniuk's «Poems from the War»]. In : Dyvoslovo. [Dyvoslovo]. 9, 55–58 (in Ukr.).
4. Polishchuk, Ya. (2016). Ars Masacrae, abo pro te, chy ye poeziia na viini. [Ars Masacrae, or whether poetry is at war]. In : Slovo i Chas. [Word and Time]. 7, 3–11 (in Ukr.).
5. Pukhonska, O. (2017). «Viina pislia viiny», abo Volyn u literaturnii versii pam'iaty (za romanamy A. Kokotiukhy «Chervonyi» ta «Chornyi lis»). [«War after the war», or Volyn in the literary version of memory (based on A. Kokotyukha's novels «Red» and «Black Forest»)]. In : Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii : Filolohichna. [Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Series: Philological]. 65, 71–74 (in Ukr.).
6. Slapchuk, V. (2015). Viina yak dyskurs. [War as a discourse]. Available at : <http://litakcent.com/2015/02/17/vijna-jak-dyskurs>.
7. Stetsyk, M. (2017). Poeziia viiny v linhvostylistychnomu vymiri. [Poetry of war in the linguistic and stylistic dimension]. In : Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri. [Native word in the ethnocultural dimension]. Drohobych, 342–352. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2017_2017_33 (in Ukr.).
8. Sharahina, O. (2019). Khudozhnie modeliuвання viiny v ekzystentsiinomu kodi «Tykhoi liryky» [Artistic modeling of war in the existential code of «Silent lyrics»]. In: *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Ukraina u Svitovykh viinakh ta lokalnykh konfliktakh XX – na pochatku XXI st.» [Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference «Ukraine in World Wars and local conflicts of the XX – early XXI century»]*. Kharkiv, 102–105 (in Ukr.).
9. Virshi pro suchasnu viinu v Ukraini – do Dnia poezii 2022 [Poems about the modern war in Ukraine – to the Day of Poetry 2022]. Available at: <https://www.6262.com.ua/news/3354697/virsi-pro-sucasnu-vijnu-v-ukraini-do-dna-poezii-2022> (in Ukr.).
10. Chytomo. Mii boh formuie vsiu nich bataliony: nova poeziia pro viinu [Chitomo. My god forms battalions all night: new poetry about war]. Available at: <https://chytomo.com/mij-boh-formuie-vsiu-nich-bataljony-nova-poeziia-pro-vijnu> (in Ukr.).
11. Chytomo. Trymaty svoikh v obiimakh dumok: 16 novykh virshiv pro viinu [Chitomo. Keep your thoughts in your arms: 16 new poems about the war]. Available at: <https://chytomo.com/trymaty-svoikh-v-obijmakh-dumok-16-novykh-virshiv-pro-vijnu> (in Ukr.).
12. Chytomo. Sterty zakhysnyi shar strakhu: 15 novykh virshiv pro viinu [Chitomo. Erase the protective layer of fear: 15 new poems about war]. Available at: <https://chytomo.com/sterly-zakhysnyj-shar-strakhu-15-novykh-virshiv-pro-vijnu> (in Ukr.).
13. Chytomo. Tym, komu soromno vrantsi lyshatys zhyvymy, – neba otsia polovyna: 15 novykh virshiv pro viinu [Chitomo. For those who are ashamed to stay alive in the morning, this is half of heaven: 15 new poems about the war]. Available at: <https://chytomo.com/tym-komu-soromno-vrantsi-lyshatys-zhyvymy-neba-otsia-polovyna-15-novykh-virshiv-pro-vijnu> (in Ukr.).

SPECIFICS OF VERBALIZATION OF TIME-SPATIAL IMAGES IN MODERN WAR POETRY

*Luidmyla Petrenko, Candidate of Philological Sciences,
corrector in TOV «STEM OSVITA» (Kharkiv, Ukraine)*

e-mail: liudmylapetrenko93@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5764-3264>

Abstract. Introduction. *The article offers an analysis of the peculiarities of verbalization of time-spatial images in today's war poetry. The figurative embodiment of the space of war is determined: the role of toponyms, nominations of loci, their material content. The stylistic functions, structural and semantic properties of language means that construct military time and space are outlined. In particular, the role of epithets as actualizers of emotional evaluations, concrete-sensory associations is clarified.*

Purpose. *The purpose of the study is to examine the specifics of verbalization of time-spatial images in war poetry, their lexical content, changes in semantics in the composition of various linguistic means; to reveal the content of images of time and space in today's military poetry.*

Methods. *The implementation of the tasks set in this work is subject to the use of various research methods: structural and semantic analysis, interpretive, contextual, and descriptive analysis.*

Results. *The analysis of spatial images of today's war poetry shows the active use of the names of human settlements next to theonym Ukraine. The names of cities (Mariupol, Kharkiv, Irpin), villages and human settlements (Dymer, Katyuzhanka, Sinyak) play an important role in the embodiment of space, often with possessive pronouns (mine, ours) and traditional epithets (golden-domed Kyiv, grey Bucha). The semantics of grief are realized mainly by epithets that are connected with the sensory sphere, convey physical suffering. The names of loci that serve as shelters, nominations of weapons (tanks, rockets, hail), children's stuff (dolls, candies, shoes) detail the space. The image of the house is associated with loss, devastation.*

In temporal terms, modern warfare unfolds mainly in the spring. The lexeme spring has positive semantics as a hope for life despite everything. The night is associated with calm, and the morning is a period of awareness and anxiety, which demonstrates its negative semantics. War has temporal characteristics of fluidity and stretching out.

Originality. *The article presents one of the first attempts to analyse the specifics of the embodiment of images of time and space in today's war poetry.*

Conclusion. *The space in today's war poetry is modelled by toponyms and names of loci, its subject content – weapons and children's stuff. Time stretches, its boundaries are erased. Negative semantics of lexemes are realized mainly by epithets with the semantics of physical pain, devastation.*

Key words: *time-space, semantics, war poetry, military vocabulary, epithet, metaphor.*

Надійшла до редакції 11.03.22
Прийнято до друку 20.04.22